# Wie A zegt moet ook B zeggen

Verslag van het onderzoek naar een toekomst voor My Red Light

Prof.mr C.E.Dettmeijer-Vermeulen
... december 2018

Het onderzoek is verricht op verzoek van burgemeester Halsema. Aanleiding voor het onderzoek is een recent gesprek tussen de raad van toezicht (RvT) van My Red Light (MRL) en burgemeester Halsema waarbij de RvT een aantal knelpunten heeft benoemd: de financiële situatie, de (on)haalbaarheid van de idealen van MRL en het vóórkomen van signalen mensenhandel bij MRL. Aan de RvT is toegezegd dat er binnen enkele weken een voorstel gedaan zal worden voor de toekomst van MRL.

De onderzoeksvragen zijn:

- Wat zijn de huidige problemen bij MRL en waardoor worden die veroorzaakt?
- Hoe kan de huidige situatie worden verbeterd?
- Zijn de gestelde doelen van MRL haalbaar?
- Hoe kunnen de doelen van MRL toch/beter behaald worden?
- Welke andere scenario's zijn denkbaar voor een 'raambordeel in zelfbeheer' zoals My Red Light?

Bij het onderzoek zijn op verzoek van de burgemeester de volgende aspecten betrokken:

- het behalen van de oorspronkelijke doelstellingen / idealen van MRL;
- recht doen aan het experimentele karakter van MRL;
- de financiële aspecten, waaronder schaalgrootte en bezetting van de ramen gedurende het dagdeel, bijvoorbeeld door thuiswerkers, mogelijkheden pilot;
- de te bereiken doelgroepen;
- mogelijke verplaatsing;
- rol huidig bestuur.

Het onderzoek vond plaats door middel van het houden van interviews (een lijst van geïnterviewde instanties is als bijlage opgenomen), het bestuderen van relevante stukken (een lijst is als bijlage toegevoegd), en het toepassen van eigen kennis en expertise. Het verzoek van de burgemeester kwam op 26 september 2018; de opdracht kwam op 15 oktober en de gesprekken zijn gehouden tussen 17 oktober en 14 november 2018. Het advies op basis van dit onderzoek is op 15 november 2018 mondeling met de burgemeester gedeeld. De burgemeester heeft aangegeven dat het onderzoek voor het einde van het jaar moet zijn afgerond met het uitbrengen van een beknopt rapport en de daarop gebaseerde aanbevelingen.

Ik zal eerst het landelijk beeld schetsen en daarna de Amsterdamse context waarbinnen het ontstaan van het experiment MRL bezien moet worden. Vervolgens zal ik ingaan op de wijze waarop het experiment is gestart en de rol die de gemeente daarin heeft gehad. Dan zal ik de vragen beantwoorden. Ik zal daarbij de verschillende scenario's voor voortgang schetsen. Bij ieder scenario zal ik zowel de voordelen als de (juridische) problemen belichten en mijn voorkeur voor scenario 3 toelichten. Bij dit alles zal ik de door de burgemeester aangedragen aspecten betrekken. Tot slot zal ik nog een aantal maatregelen ten overvloede aanbevelen.

CONCEPT

**Inleiding**

Prostitutie is geen makkelijk onderwerp. De dilemma's zijn groot: steeds is er het spanningsveld tussen autonomie en bescherming. Het gaat over zelfredzaamheid, maar ook over de plicht voor de overheid om in te grijpen wanneer misbruik wordt gemaakt van kwetsbaarheden. En dat in een sector waarin slachtofferschap niet altijd makkelijk is vast te stellen. De balans daarin vinden is niet eenvoudig. Prostitutie is kwetsbaar voor mensenhandel. De koop en verkoop van seksuele diensten verplaatst zich naar online marktplaatsen. Het internet is het nieuwe raam. Dit compliceert de aanpak van mensenhandel en vergt ook een ander beleid om mogelijke slachtoffers van mensenhandel te bereiken. Het openstellen van de grenzen naar Midden- en Oost-Europa leidde tot een toevloed van sekswerkers uit die regio. Ook daarin schuilt een kwetsbaarheid. Regelgeving en beleid inzake prostitutie moeten primair gaan over de bescherming van die kwetsbaarheid en over het voorkomen en tegengaan van mensenhandel. Het is de taak van de overheid er te zijn voor de zwakkeren in de samenleving. Dat geldt in sociaaleconomische kwesties en is niet anders in de prostitutiesector.[1]

*Landelijk beeld*

Na de aanvankelijke positieve berichtgeving over de resultaten van de opheffing van het bordeelverbod in 2000[2] werd Nederland en werden met name Amsterdam, Utrecht en Alkmaar opgeschrikt door de zaak Sneep, waaruit bleek dat uitbuiting binnen de gereguleerde prostitutie, anders dan verwacht, of gehoopt, op grote schaal voorkwam.[3] De mensenhandelzaak Sneep had Amsterdam en het beleid en handhaving op de Wallen gecompromitteerd. Het enorme geweld dat in de zaak Sneep werd geopenbaard, alsmede de organisatiegraad van de criminaliteit leidde tot een andere perceptie van de prostitutiesector in Amsterdam. De alertheid op criminaliteit en mensenhandel werd - meer dan in de zeven jaren daarvoor - prioriteit.

Landelijk werd mede naar aanleiding van de steeds wisselende verschijningsvormen van prostitutie op aanbeveling van de Nationaal Rapporteur[4] nieuwe wetgeving in gang gezet: de Wet Regulering Prostitutie (WRP).[5] In tegenstelling tot het huidige stelsel – waarin de exploitatie van prostitutie mag, tenzij bij gemeentelijke verordening kaders worden gesteld en voorwaarden gelden op grond van een vergunningplicht – hanteert het wetsvoorstel het omgekeerde uitgangspunt: exploitatie van prostitutie is verboden, tenzij dat is toegestaan middels een vergunning. Dat is een fundamentele kanteling van perspectief.[6] Het wetsvoorstel heeft een zware weg afgelegd en is nog immer geen wetgeving. Voor de grote steden begon de tijd te dringen. Den Haag, Utrecht en ook Amsterdam pasten hun beleid op voorhand aan aan komende wetgeving, Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) werden strakker en bescherming van mogelijke slachtoffers mensenhandel was daarbij leidend.

De opheffing van het bordeelverbod had niet alleen tot doel de criminaliteit te verminderen, maar ook tot doel het versterken van de sociale positie van de sekswerker. Dit laatste doel was onvoldoende uit de verf gekomen en leidde tot onrust onder de sekswerkers. Het sluiten van het Zandpad in Utrecht[7] had ook landelijk grote impact. Met name PROUD, de belangenvereniging voor

[1] Prof mr C.E.Dettmeijer-Vermeulen, oratie bij aanvaarding Cleveringaleerstoel, Leiden 26 november 2018.
[2] Daalder, A.L. (2002). Het bordeelverbod opgeheven. Den Haag: WODC.
[3] Schone Schijn: De signalering van mensenhandel in de vergunde prostitutiesector, KLPD, Dienst Nationale Recherche, juli 2018.
[4] Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2007). Mensenhandel - Vijfde rapportage van de Nationaal Rapporteur. Den Haag: BNRM.
[5] *Kamerstukken II* 2009/2010, 32 211, Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche; *Kamerstukken II, 2014/15,* 33885, de Novelle.
[6] Nationaal Rapporteur, *Prostitutie en mensenhandel,* Den Haag 2016, p. 97.
[7] ~~Bijv~~Bijv.: https://www.ad.nl/utrecht/wat-is-er-met-de-vrouwen-van-het-zandpad-en-hun-klanten-gebeurd~a594f637/



CONCEPT

sekswerkers,[8] kwam op voor de autonomie van de sekswerker. PROUD verzette zich tegen een vergunningplicht voor thuiswerkers zoals in het wetsvoorstel WRP was opgenomen en riep op sekswerkers te betrekken bij regelgeving rond hun werk. Als voorbeeld hiervan werd aangedragen het zogenaamde Nieuw-Zeelandse model. In Nieuw-Zeeland is prostitutie gedecriminaliseerd en – middels regulering - gelegaliseerd. Een klein bordeel dat wordt gerund door eigenaren (een '*small owner-operated brothel*') wordt echter niet beschouwd als exploitant en heeft dus geen vergunning nodig. Hierbij gaat het om bordelen waar niet meer dan vier sekswerkers werkzaam zijn en zij controle houden over hun individuele verdiensten die met prostitutie in dat bordeel zijn verdiend.[9] Een dergelijke coöperatie van sekswerkers wordt als ideaal gezien om de autonomie van sekswerkers te versterken. PROUD werd hierin ondersteund door Vrouw en Recht.[10] Tijdens de plenaire behandeling van de WRP in de Tweede Kamer in juni 2016 lichtte de minister toe dat zelfstandig werkende prostituees niet te beschouwen zijn als prostitutiebedrijf in de zin van de wet, en dus ook niet verplicht zullen zijn in bezit te zijn van een vergunning om legaal te kunnen werken.[11] De sekswerkers zijn op dit punt door de minister gehoord en tegemoetgekomen. Het wetsvoorstel is door de Tweede Kamer aangenomen maar de WRP is nog immer geen wet.

*Amsterdam*

De relatie tussen de gemeente en de seksbranche is sinds de acties in het 1012-gebied, waarbij raambordelen zijn gesloten, slecht. De Rekenkamer Amsterdam zegt later hierover: 'Het sluiten van de ramen heeft daarbij een negatief effect gehad op de positie van sekswerkers doordat veel geschikte werkplekken zijn verdwenen. In het algemeen heeft het gebrek aan inzicht in de aard en omvang van criminele activiteiten in het 1012-gebied en het niet zichtbaar kunnen maken van behaalde resultaten het draagvlak voor Project 1012 ondermijnd'.[12] Ook de nieuwe APV[13], vastgesteld op 4 juli 2013, waarbij de regelgeving ten aanzien van prostitutie is gewijzigd (hoofdstuk 3, paragraaf 4) lijkt de verhouding geen goed te hebben gedaan. De regels in de APV zijn aangescherpt met het doel misstanden te voorkomen. De beleidsregels 'voldoende toezicht' zijn tegelijkertijd vastgesteld.

In de seksbranche leeft het beeld dat de gemeente bij de nieuwe regelgeving alleen oog heeft gehad voor mensenhandel en daarmee de hele sector als crimineel heeft bestempeld. Het door de gemeente geschetste beeld dat er sprake is van veel misstanden in de raamprostitutie wordt als stigmatiserend ervaren door bordeelhouders en sekswerkers. Hoewel bordeelhouders onderkennen dat er sprake is van 'rotte appels' en 'nare gevallen', vinden zij dat deze gevallen ten onrechte als representatief voor de branche worden beschouwd, aldus de Rekenkamer Amsterdam in haar recente rapport. Het stigma belemmert hen in het normaal uitoefenen van een bedrijf. Zo geven zij aan dat het nog steeds moeilijk of zelfs onmogelijk is om reguliere bankfinanciering te krijgen of verzekeringen af te sluiten. Ook voor sekswerkers zou het beeld dat de gemeente heeft geschetst van de raamprostitutie stigmatiserend zijn.[14] Het is een feit en wordt zo ook door de gemeente aangegeven dat misstanden in de prostitutiesector, zoals gebleken uit de bestuurlijke rapportage

CONCEPT

[8] PROUD – Belangenvereniging voor en door sekswerkers https://wijzijnproud.nl/

[9] Nationaal Rapporteur, *Prostitutie en mensenhandel,* Den Haag 2016, pp 57-58; https://www.trouw.nl/home/prostitutiebeleid-nieuw-zeeland-is-wel-effectief~acf5284d/; https://www.trouw.nl/home/nieuw-zeeland-is-geen-prostitutie-succes~a64a104e/

[10] https://www.vrouwenrecht.nl/2016/05/26/brief-aan-tweede-kamer-over-het-wetsvoorstel-regulering-prostitutie-26-mei-2016/; zie verder Nationaal Rapporteur, *Prostitutie en mensenhandel,* Den Haag 2016, pp 96-101.

[11] Handelingen II 2015/16, 97, item 15, p. 17 e.v.

[12] Https://publicaties.rekenkamer.amsterdam.nl/project-1012/

[13] https://www.amsterdam nl/zorg-ondersteuning/prostitutie/vastgestelde-apv/

[14] https://publicaties.rekenkamer.amsterdam.nl/project-1012/

'Schone schijn'[15] een belangrijke drijfveer zijn geweest. In het voorwoord bij dat rapport staat letterlijk: 'In de vergunde raamsector van de prostitutiegebieden in Amsterdam, Alkmaar en Utrecht konden mensenhandelaren, pooiers en bodyguards jaren hun gang gaan.' Dat is een situatie die de gemeente terecht wilde aanpakken. Niettemin is de relatie voor verbetering vatbaar. Ik kom hier later op terug.

Ook leeft het beeld dat de gemeente bij de vaststelling van de nieuwe bepalingen de branche geen inspraak heeft gegeven. Dat laatste klopt niet. De inspraakronde was ruim en in totaal zijn er 225 reacties van prostituees, 21 reacties van individuele exploitanten, tien van medewerkers van prostitutiebedrijven (niet zijnde exploitant), en negen overige individuele reacties binnengekomen. De meeste inspraakreacties van sekswerkers kwamen van raamprostituees. Van de exploitanten gaf rond de 23 % een reactie op de nieuwe regels. Verder hebben er zes organisaties gereageerd op de nieuwe regels, te weten: - Wallen Ondernemers Prostitutie (WOP); - Vereniging Exploitanten Relaxbedrijven (VER); - Vereniging Legale Escortbedrijven (VLEB); - Stichting Samenwerkend Overleg Raamexploitanten (SOR); - Prostitutie Informatie Centrum (PIC) - Integraal Burgwallen Overleg (IBO).[16] Twee belangrijke wijzigingen zijn als gevolg van deze inspraak doorgevoerd in het oorspronkelijk ontwerp, te weten het verkorten van de sluitingstijden alsmede het vergroten van de span of control voor exploitanten.

Dit is de achtergrond waartegen het plan wordt opgevat om op de Wallen een door sekswerkers gerund raamprostitutiebedrijf mogelijk te maken. Hieronder zal ik de ontstaansgeschiedenis van MRL kort weergeven.

**Ontstaansgeschiedenis My Red Light**

*Project Eigen Raam*

In het kader van een van de doelen van de gemeente te weten de normalisering van de prostitutiebranche is in 2014 het project Eigen Raam gestart. De gemeente heeft dit project gestart in samenwerking met sekswerkers en andere relevante partijen.[17] Dit initiatief leidde tot het hierna genoemde haalbaarheidsonderzoek.

*Haalbaarheidsonderzoek van MRL*[18]

In februari 2015 geeft het College van B&W opdracht een onderzoek te doen naar de haalbaarheid van een door sekswerkers zelf gerund raamprostitutiebedrijf. De gemeente heeft het onderzoek actief begeleid en expertise geleverd. Het onderzoek stond onder enorme tijdsdruk en er leefde een grote wens de uitkomst positief te doen zijn. Oud-Burgemeester Van der Laan had de behoefte iets te doorbreken.[19] De uitkomst van dit onderzoek was dan ook dat Eigen Raam een spannend experiment zou zijn om aan te gaan onder andere omdat op dat moment belangrijke randvoorwaarden aanwezig waren, zoals de beschikbaarheid van panden met een prostitutiebestemming, de bereidheid van een maatschappelijk investeerder om de panden te verwerven, de aanwezigheid van een kernteam van sekswerkers die zich wilden inzetten voor zelfbeheer en een maatschappelijke organisatie die bereid was de sekswerkers te ondersteunen. "Dit zijn belangrijke randvoorwaarden die niet vanzelfsprekend zijn".[20] De in het onderzoek genoemde risico's worden beheersbaar geacht. Niettemin wordt ook al aangegeven dat ook als het experiment niet zou slagen het experiment met goede monitoring waardevolle en nieuwe inzichten zou

[15] Schone Schijn: De signalering van mensenhandel in de vergunde prostitutiesector, KLPD, Dienst Nationale Recherche, juli 2018.
[16] Nota van beantwoording inspraak prostitutiebeleid via https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/533994/06nota_van_beantwoording_inspraak_prostitutiebeleid_2.pdf
[17] Schriftelijke informatie gemeente, 12 september 2018.
[18] Haalbaarheidsonderzoek, Project Eigen Raam, Gemeente Amsterdam, oktober 2015.
[19] Mondelinge informatie onderzoeker.
[20] Haalbaarheidsonderzoek, Project Eigen Raam, Gemeente Amsterdam, oktober 2015, p. 46.

CONCEPT

genereren voor de prostitutiesector. Er wordt in het onderzoek veel waarde toegekend aan het draagvlak onder sekswerkers. In algemene zin is dit natuurlijk volledig terecht. Toch is voor dit onderzoek onduidelijk op wat voor wijze dit draagvlak is gecreëerd, hoe representatief de kleine betrokken groep sekswerkers was en ook hoe reëel het commitment. Informatie van HVO-Querido leert dat de groep van 24 respectievelijk 15 sekswerkers die hebben meegedaan aan het onderzoek redelijk gevarieerd was.[21] Veel mensen liepen stukken van het traject mee, waren er ieder om eigen redenen bij en haakten om eigen redenen weer af.[22] Ook komt uit het verslag van de Dwarskijksessie Eigen Raam van 1 juni 2015[23] dat het draagvlak onder de sekswerkers nog niet solide is. Het advies van de Dwarskijksessie luidt: 'Durf het aan. Amsterdam kan zich het mislukken van dit project permitteren. Als het concept succesvol blijkt, kan het een groot effect hebben op de gehele prostitutiesector, zowel in binnen-als buitenland.' Het valt op dat bij de in het rapport genoemde risico's weinig aandacht is besteed aan de veiligheid van de sekswerkers in de panden met relatief onervaren bestuurders en beheerders en ook aan het melden van misstanden wordt geen aandacht besteed. Wel wordt ingegaan op het risico dat de gemeente zou kunnen lopen bij schijnbare belangenverstrengeling en de imagoschade die dat voor de gemeente met zich mee zou kunnen brengen.[24] In algehele zin geeft het rapport uitgebreid weer waaraan sekswerkers behoefte hebben, maar wordt niet duidelijk of en zo ja wat sekswerkers zelf willen investeren in een situatie die zou kunnen lijken op een door hen zelf gerund raamprostitutie bedrijf.

*De rol van de gemeente/ Voormalig burgemeester Van der Laan*
Van der Laan heeft zich sterk ingezet om het project mogelijk te maken. Hij hoopte dat MRL een bijdrage zou kunnen leveren aan de zelfstandigheid van sekswerkers en het verbeteren van de werkomstandigheden in de branche.[25] Of zoals een van de geïnterviewden het zei: 'hij wilde de relatie met de seksbranche verbeteren, iets positiefs daar tegenoverstellen, in de hoop dat dit iets positiefs in de branche teweeg zou brengen, van binnenuit, maar ook dat er meer zicht zou komen op wat er in de branche gebeurt.'[26] Een feit is dat hij de motor achter eerst Eigen Raam en later MRL was. Hij heeft alle betrokkenen gemobiliseerd: Hij heeft persoonlijk HVO-Querido en de Rabobank benaderd. Start Foundation is erin gestapt toen de toenmalige Burgemeester publiekelijk bekend maakte naar een maatschappelijk investeerder op zoek te zijn. De positieve randvoorwaarden zoals geschetst in het haalbaarheidsonderzoek, te weten de beschikbaarheid van panden met een prostitutiebestemming, de bereidheid van een maatschappelijke investeerder om de panden te verwerven, en een maatschappelijke organisatie die bereid was de sekswerkers te ondersteunen waren door hem zelf gecreëerd. Van der Laan heeft zelf de leden van de raad van toezicht (RvT) benaderd. Kortom zijn rol was doorslaggevend om met het project te starten. Nochtans gaf het haalbaarheidsonderzoek, noch de doorkijksessies een reëel uitzicht op succes, dan wel een reële kans om de doelen zoals in de statuten verwoord te bereiken.

*De oprichting van MRL*
Conform het advies van het Haalbaarheidsonderzoek is niet direct gekozen voor een coöperatie maar voor een stichting als zogenaamd groeimodel. Dit is op zich merkwaardig geformuleerd aangezien er niet een groep sekswerkers bereid was om gezamenlijk een raamprostitutiebedrijf op te zetten. Een stichting was dus in feite de enige mogelijkheid. Dit blijkt ook duidelijk uit het Haalbaarheidsonderzoek. Op 17 augustus 2017 is de Stichting Eigen Raam statutair opgericht.[27]

[21] Mondelinge informatie HVO-Querido.
[22] Mondelinge informatie onderzoeker.
[23] Verslag Dwarskijksessies Eigen Raam, juni 2015.
[24] Haalbaarheidsonderzoek, Project Eigen Raam, Gemeente Amsterdam, oktober 2015, p 35
[25] Brief voormalig burgemeester Van der Laan aan de leden van de raadscommissie Algemene Zaken, ~~dd~~d.d. 23 mei 2017.
[26] Mondelinge informatie [redacted].
[27] Akte van oprichting, Loyens en Loeff.



CONCEPT

*Financiering MRL*
De gemeente heeft de panden in erfpacht uitgegeven. Tussen het moment van aankoop van de panden en uitgifte in erfpacht heeft de gemeente een verlies genomen op de waarde van de panden.[28] De panden zijn verkocht aan de Stichting Vastgoed MRL, waarin Start Foundation deelneemt. Start Foundation is financier van de aankoop. Stichting Vastgoed MRL zit als verhuurder tussen Start Foundation en de huurder. Start Foundation heeft naast het geld voor de aankoop van het onroerend goed een lening van € verstrekt aan MRL voor de opstartkosten. Start Foundation heeft een zware *gentlemen's agreement* met de gemeente gesloten. Vanuit die regeling zouden Start Foundation en de gemeente samen optrekken; dat hield in om het project 5 jaar een kans te geven. Mocht dat niet haalbaar zijn dan zou Start Foundation de panden terug verkopen aan de gemeente voor dezelfde prijs als de aankoopprijs. Zodoende wordt elke speculatie voorkomen.[29] Ook de Rabobank Amsterdam en Rabobank Foundation hebben meegefinancierd door een lening aan MRL te verstrekken. De Rabobank is ingestapt op verzoek van voormalig burgemeester van der Laan. Het ging daarbij niet om winst maken; centraal stond het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk waarmee de stad worstelt.[30] Tevens is in 2016 een eenmalige subsidie verleend door het ministerie van VenJ aan stichting My Red Light op grond van de subsidievoorziening Veiligheid Kleine Bedrijven. De pilot is, aldus VenJ, innovatief en komt ten goede aan de preventie van criminaliteit in de sekswerkersbranche.[31]

*Governance MRL*
Er is een bestuur dat volgens de statuten bestaat uit drie tot vijf personen, waarvan de meerderheid bestaat uit (voormalig) sekswerkers (artikel 4 van de statuten regelt verder benoeming, schorsing en defungeren en artikel 5 de taak en bevoegdheden van het bestuur). Artikelen 12 tot en met 17 behelzen bepalingen ten aanzien van de ~~Raad~~ raad van ~~Toezicht~~toezicht. Ten minste één lid van de RvT heeft een achtergrond in sekswerk (Artikel 12 lid 2). De adviesraad, die een klankbordfunctie inhoudt, wordt geregeld in artikel 18. Sekswerkers die een raam huren kunnen op hun verzoek lid worden van de adviesraad. Het bestuur bestaat thans uit drie personen, alle voormalig sekswerkers; [redacted] is voorzitter van het bestuur. Het bestuur voert deels operationele taken uit. De RvT bestaat uit vier personen nadat [redacted], [redacted] zich heeft teruggetrokken omdat hij die rol maatschappelijk niet langer kon verenigen met zijn functie. Wel blijft hij betrokken. Er is niet een raad van advies zoals in de statuten beschreven, maar er is een soort klankbordbijeenkomst eenmaal per maand waar alle sekswerkers die bij MRL huren hun mening kenbaar kunnen maken. Dit lijkt goed te functioneren.

**Met opmerkingen [redacted]1]:** Zoals besproken heeft het de voorkeur de namen van personen weg te halen omdat het rapport openbaar wordt

*Start MRL*
Op 16 mei 2017 is aan MRL een exploitatievergunning afgegeven. Daarop is MRL geopend.
Bij de opening van MRL was de gemeente ruim vertegenwoordigd en daarna hield iedere bemoeienis van de gemeente op in die zin dat MRL werd behandeld als ieder andere exploitant. Dat dit achteraf gezien niet verstandig was zal ik hierna toelichten.

*Monitoring*[32]
Op 10 juli 2018 verschijnt de eerste tussenmonitor over MRL van Regioplan. De onderzoekers benoemen een aantal uitdagingen:

1. Zorgdragen voor het voortbestaan.
2. Verdere invulling geven aan maatschappelijke doelstellingen.

[28] Brief voormalig burgemeester Van der Laan aan de leden van de raadscommissie Algemene Zaken, ~~dd~~d.d. 23 mei 2017.
[29] Mondelinge informatie Start Foundation.
[30] Mondelinge informatie Rabobank Foundation.
[31] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34193-5.html
[32] My Red Light, voortgang, eerste indrukken en toekomst, Regioplan, Amsterdam, juli 2018.

CONCEPT

3. Commitment van stakeholders creëren.
4. Behouden van de goede relatie met de huurders.
5. Aantrekken van sekswerkers met relatief weinig sekswerk ervaring in Nederland.

Tegen het licht van internationale verhoudingen en de verschillende wijzen waarop tegen sekswerk wordt aangekeken, lijkt de laatste aansporing wat wonderlijk. Voorts wordt benadrukt dat de stakeholders gezamenlijk om de tafel moeten; vinden de onderzoekers de wens van MRL om de APV aan te passen gezien hun maatschappelijke doelen begrijpelijk maar moet ook naar andere oplossingen worden gezocht; is men bang dat voortzetting van MRL tot weerstand bij de andere exploitanten zal leiden.[33]

**Beantwoording van de onderzoeksvragen**

1. ***Wat zijn de problemen bij MRL en waardoor worden zij veroorzaakt.***

Er zijn vele problemen bij MRL hetgeen te verwachten was en had moeten zijn bij de start van dit experiment. Sommige problemen worden groter, andere minder. Hieronder worden de problemen per onderwerp behandeld en zal ik tot slot ingaan op wat wel goed gaat.

*Financieel*

MRL is financieel niet geheel gezond. Er zijn middelen over van de aanvankelijke leningen die thans mede gebruikt worden om de lopende verplichtingen te voldoen. Wel worden de verliezen minder. Het financiële plaatje is volgens de financiers niet het grootste probleem, en zeker te overkomen als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Er hangt hen wel een dwangsom van €25.000 boven het hoofd en verbeuring daarvan zou de financiële situatie zeker nadelig beïnvloeden. Als reden voor de slechte financiële situatie wordt verwezen naar vermeende starheid van de gemeente inzake de bepalingen in de APV. Bij de begroting was men er (ten onrechte) van uitgegaan dat in de middag verhuurd zou kunnen worden aan min of meer los-vaste huurders, die hun klanten via internet verwerven. De APV verbiedt dit (het zogenaamde prostitutiehotel) omdat daarin het gevaar wordt gezien van tippelen. Dit had uiteraard niet nieuw behoeven te zijn voor MRL omdat verwacht kan worden dat bij het starten van een raamprostitutiebedrijf de prostitutie regels uit de APV een startpunt zijn. Er kwamen dientengevolge minder inkomsten uit de middagverhuur binnen dan begroot. Inmiddels zijn er vijf vaste middaghuurders en dit beïnvloedt de financiële situatie in gunstige zin. MRL hanteert ongeveer een middenprijs, maar levert daarvoor wel meer dan gemiddeld en heeft dan ook iets meer kosten. Kortom, de financiën zijn een uitdaging, maar behoeven geen reden te vormen de stekker eruit te halen.[34]

*Veiligheid*

Veiligheid is een veel pregnanter probleem en dan toegespitst op het melden van mogelijke signalen mensenhandel. Melden is een probleem in de hele sector. Er wordt slecht gemeld omdat bij te laat melden er een risico is dat een last tot dwangsom wordt gegeven. Als helemaal niet gemeld wordt, zo lijkt het gevoelen te zijn kan het ook niet te laat zijn. MRL heeft een speciale positie en zou juist zeer goed moeten melden. Zoals een aantal belangrijke stakeholders aangaf: de mogelijkheid dat zich een mensenhandel-situatie voordoet is verschrikkelijk maar nooit geheel te voorkomen en dus als risico ingecalculeerd. Het niet of te laat melden is een risico dat niet genomen kan worden omdat dat wel te voorkomen is en reputatieschade voor deze stakeholders met zich mee brengt.

Het bestuur heeft een meldcode ontwikkeld die niet voldoet aan wat de gemeente als voorwaarde stelt. De meldcode lijkt op de meldcode kindermishandeling maar dat is hier natuurlijk niet aan de orde. Het is een ingewikkeld systeem over meerdere schijven en volstrekt inadequaat. Het gevolg is

[33]. Regioplan presenteert in december 2018 de laatste bevindingen m.b.t. de monitoring van My Red Light aan de gemeente, de Start Foundation en MRL.
[34] Mondelinge informatie Rabo Foundation.

CONCEPT

dat het te laat melden in feite inherent is aan het volgen van deze meldcode en consequent signalen verloren gaan. Die situatie **moet** veranderen. Anders dan de financiële druk, voelt MRL dit zelf niet als een probleem. De dwangsom die MRL boven het hoofd hangt is voor te laat melden. Inmiddels is er wel overleg met de politie over signalen en over het herkennen van signalen en het weten hoe te handelen. De politie maakte zich zorgen over het gebrek aan kennis over signalen mensenhandel bij het bestuur.[35]

*Het bestuur*
Het bestuur is begonnen aan een onmogelijke klus waartoe ze in feite niet ~~waren~~ was geëquipeerd. Met dat in het achterhoofd hebben ze toch wel wat voor elkaar gekregen. Het idee dat (voormalig) sekswerkers dus ook een goed bestuur zouden vormen van een onderneming die financieel solide, innovatief, extra goed voor de huurders, en zich ook nog goed staande moet kunnen houden binnen een lastige sector is in feite nergens op gebaseerd. Het is een relikwie van de coöperatie gedachte die voor het overige terecht is losgelaten.[36] Buitendien is er zo'n diversiteit aan sekswerk en sekswerkers dat je zeker niet kan spreken dat door zelf sekswerker te zijn (geweest) je daarmee op de Wallen in staat bent zowel een prostitutiebedrijf te exploiteren als goed te weten waaraan sekswerkers behoefte hebben.

Het bestuur is in grote mate ook uitvoerend en dat gaat ten koste van het ontwikkelen van nieuwe ideeën die zouden kunnen leiden tot de verbetering van de positie van sekswerkers. Het bestuur is ook zoekende. Het lijkt dat zij wel gesteund, maar onvoldoende gestimuleerd dan wel gecorrigeerd worden door de RvT. Een voorbeeld daarvan is het feit dat de RvT de meldcode zoals door het bestuur ontwikkeld heeft gesanctioneerd. Het bestuur voelt zich ook in de steek gelaten door de gemeente. Deels omdat ze eigenlijk nauwelijks het hoofd boven water houden, deels omdat ze niet goed begrijpen waarom de gemeente hen niet meer tegemoetkomt. Dat gaat over meerdere onderwerpen. Zo is er (ten onrechte overigens) onbegrip waarom de APV niet kan worden gewijzigd; begrijpen ze oprecht niet wat fout is gegaan met het niet melden; is er ook onbegrip ten aanzien van de wijze van handhaving; bestaat er boosheid over het feit dat door het bestuur voorgedragen beheerders meer dan eens niet door de screening komen. Het beeld ontstaat dat het bestuur op geen enkele wijze, net zomin als de RvT, daarbij ook de hand in eigen boezem steekt.

*De raad van toezicht*
De raad van toezicht (RvT) is divers samengesteld. Zij staan achter het bestuur, maar lijken onvoldoende tegenwicht te geven in de soms eenzijdig weergegeven waarheid vanuit het bestuur. Een voorbeeld hiervan is de brief van de RvT van 3 september 2018 aan de burgemeester. De RvT schrijft verontrust te zijn of enkele huurders al dan niet betrokken zijn of slachtoffer zijn van mensenhandel. Vervolgens wordt dit verweten aan de tekortkomingen in de aanpak van mensenhandel. Dat valt niet te rijmen met het sanctioneren van de door het bestuur ingevoerde inadequate meldcode. Het bestuur heeft een RvT nodig die ook sterk tegenwicht kan bieden.

**Met opmerkingen [redacted] 2]:** Hoe verhoudt dit zich tot de aanbeveling dat de RvT mogelijk ook wel opgeheven kan worden?

*Relatie stakeholders:*
De relatie met stakeholders laat zeer te wensen over. De enige stakeholder die zonder meer de relatie goed noemde is de Rabobank Amsterdam. De relatie met de politie is enigszins verbeterd. Het grootste probleem lijkt de relatie met de gemeente en dan met name met de dienst Handhaving. Dit heeft ten dele te maken met de opgelegde dwangsom, maar het zit dieper. Het feit dat de gemeente na de start, ook al was dat duidelijk aangezegd, de relatie verbrak heeft op veel onbegrip gestuit.

[35] Mondelinge informatie wijkteam Burgwallen.
[36] Alle door mij geïnterviewde personen zijn het erover eens dat een coöperatie van sekswerkers van onder af moet komen en dus in deze setting illusoir is.

CONCEPT

Dat heeft ook veel te maken met verwachtingsmanagement. MRL voelde zich in de steek gelaten door de gemeente. Zorg en gemeente hadden verwacht dat MRL direct een modelbedrijf zou zijn, open voor overleg en meewerkend. En dat was een verwachting aan alle kanten die niet kon worden vervuld. Het feit dat 6 van de 8 mogelijke beheerders (sekswerkers) niet door de gemeente screening kwamen is een geheel eigen leven gaan leiden. MRL moest zich staande houden in de wereld van exploitanten, een bedrijf runnen in een lastige omgeving zonder echte ervaring hierin, behalve dan dat het bestuur MRL uit gewezen sekswerkers bestaat. Wat ook niet echt helpt is dat het bestuur ~~en dan met name~~ [redacted]-regelmatig de media opzoekt en ook via de media haar boosheid ventileert. Dat heeft Start Foundation ondervonden[37], de politie en zeker ook de afdeling Handhaving van de gemeente. Zorgelijk is dat het bestuur niet goed lijkt te beseffen wat kapot gemaakt wordt door publiekelijk deze uitingen te doen en ook niet goed ziet wat haar eigen rol in deze is. Ook de RvT treedt hier onvoldoende corrigerend dan wel bemiddelend op.

Met opmerkingen [redacted]3]: Dit is een wat cryptische zin

*Rol gemeente*
Voormalig burgemeester Van der Laan heeft in op 11 mei 2017 aan de leden van de raadscommissie Algemene Zaken de rol van de gemeente uitgelegd:
*'De rol van de gemeente is sinds de besluitvorming in de gemeenteraad over het project en de oprichting van de stichting (op 17 augustus 2017) veranderd van aanjager en ondersteuner in vergunningverlener, toezichthouder en handhaver. Dat betekent dat de gemeente inhoudelijk geen enkele betrokkenheid meer heeft bij het seksbedrijf in oprichting."*[38]
Verder wordt in deze brief vermeld dat de gemeente de grond in erfpacht heeft gegeven en opdracht heeft gegeven tot monitoring door Regioplan. Uit de stukken (zie eerder) blijkt een veel grotere betrokkenheid van de gemeente dan hier wordt weergegeven. De gemeente had luid en duidelijk A gezegd bij de start van MRL. Het is niet oninvoelbaar dat MRL deze totale omslag niet goed begreep en het ook als probleem heeft ervaren in de gemeente niet meer de partner te vinden van eerder in de aanloop. Uit de gesprekken met meerdere betrokkenen komt ook naar voren dat deze totale omslag ook door anderen als probleem wordt ervaren.

*Wat gaat er goed?*
De sekswerkers die huren bij MRL zijn vol lof over de voorzieningen en de bejegening.[39] Velen van hen hebben ook vergelijkingsmateriaal omdat zij op meerdere plekken een kamer huren. Zij zijn ook zeer tevreden over de persoonlijke aandacht. Er is een avond in de maand waar soep wordt geschonken en inspraak wordt gegeven. Dit kan gezien worden als de Raad van Advies. Dat wordt gewaardeerd en dat is echt al een stap. Een sekswerker, die elders een kamer huurde, is bij MRL opgeleid tot beheerder. Ook dat is een overwinning. Dit komt eigenlijk onvoldoende naar voren. Ook het bestuur van MRL noemt het slechts zijdelings en in tweede instantie. De kamers zijn mooi en smaakvol ingericht. Met zo'n kamer toon je respect voor de sekswerker. Er zijn innovatieve ideeën bij het bestuur; er wordt echt nagedacht over de vraag hoe je voor de sekswerkers de omstandigheden kunt verbeteren.

**2. Hoe kan de huidige situatie worden verbeterd?**
Allereerst moeten de doelen bijgesteld en realistischer worden neergezet. Ook wat betreft het tijdpad. Anderhalf jaar na opening is eigenlijk nog weinig te zeggen over het bereiken van doelen. Ook moet worden ingezet op herstel van de relatie met stakeholders. Dat is een wederkerig traject. Desgevraagd gaven alle geïnterviewden aan open te staan voor een verbetering van de relatie, zowel MRL als de stakeholders maar dit zal zeker niet van het ene op het andere moment gelukt zijn.

[37] Mondelinge informatie Start Foundation
[38] Brief voormalig burgemeester Van der Laan aan de leden van de raadscommissie Algemene Zaken, ~~dd~~d.d. 11 mei 2017.
[39] Een kanttekening hierbij is dat ik niet heb gesproken met oud-huurders.

CONCEPT

Er is een aantal maatregelen dat de situatie op de Wallen wellicht breder ten goede zal komen en in ieder geval niet alleen voor MRL kan worden gerealiseerd. Dat betreft het openstellen van een hybride vorm van prostitutie, dus zowel raamprostitutie als klanten via internet werven en in MRL ontvangen (of een ander raamprostitutiebedrijf). Dit is een maatregel die veel terugkwam in de gevoerde gesprekken. Daarvoor moet de APV veranderd. Het is dan wel zaak het toezicht goed te regelen, zeker na de beperking die de Raad van State[40] aan de inzage van gegevens heeft opgelegd. Ook zou kunnen worden ingezet op het vergroten van de meldingsbereidheid van exploitanten. Nu wordt er zo goed als niet gemeld, terwijl in het verleden er wel meer werd gemeld.[41] De nieuwe Handhavingsstrategie[42], ingevoerd bij de wijziging van de prostitutieregels in de APV in 2013, geven de gemeente een bredere scope om juist gefaseerd en proportioneel in te grijpen bij overtredingen, terwijl het beeld leeft dat alles alleen maar strenger is geworden. Er zou kunnen worden ingezet op het verbeteren van die beeldvorming. Maatregelen waar ook andere exploitanten van kunnen profiteren zou ook vertrouwen kunnen wekken in de bemoeienis van de gemeente met MRL en daarmee MRL een duidelijkere voorbeeldfunctie kunnen laten hebben. Dit laatste is een aanname. Laaghangend fruit is het plaatsen van borden met verboden te fotograferen. Dit is een sterke wens van de sekswerkers die ik heb gesproken tijden hun inspraakbijeenkomst bij MRL.

De gemeente is ook op een wat ander niveau dan de dienst Handhaving een stakeholder bij dit project. Door Start Foundation, Rabobank Amsterdam en Rabo Foundation en HVO-Querido zo nadrukkelijk te betrekken bij dit project heeft de gemeente ook tegenover hen een verantwoordelijkheid. Er is gesproken over een moreel appel, een *gentleman's agreement*.[43] Alle lopen het risico reputatieschade op te lopen en/of negatief in het nieuws te komen. Het gaat over veel meer dan geld; het gaat over de hulp van die organisaties om een probleem waar de stad mee worstelt te helpen oplossen. De gemeente heeft A gezegd en moet ook B zeggen.

Met opmaak: Lettertype: Cursief

**3. Zijn de doelen MRL haalbaar?**

Nee. Daar kan ik heel kort over zijn. Deze zijn veel te ambitieus en niet realistisch. Zowel qua organisatiestructuur als qua idealen zal dat niet lukken. In feite zijn alle geïnterviewden het daarover eens. Er wordt heel veel nadruk gelegd op voor en door sekswerkers en de inbreng van sekswerkers, en dit lijkt ingegeven door de niet realistische wens een coöperatie van sekswerkers af te kunnen dwingen. Hoe mooi het pand ook is, wat gemeente, Rabobank en Start Foundation er ook in investeren, als de wens tot het oprichten van een coöperatie niet vanuit de sekswerkers zelf komt gaat dat niet lukken. Daarbij is het zeer de vraag of er sekswerkers zullen huren bij MRL die zich willen inzetten voor het behalen van de idealen, anders dan door gebruik te maken van de mogelijkheid tot inspraak. Maar er gaan wel wat dingen goed, en kleine stapjes worden gezet. Door de doelen bij te stellen kan ruimte gegeven om die kleine stapjes groter te maken en uiteindelijk wel een impact te creëren op de seksbranche in Amsterdam en daarmee de positie van de sekswerker te versterken.

**4. En hoe kunnen de doelen van MRL toch/beter behaald worden?**

In feite is deze vraag hierboven al beantwoord. De doelen moeten realistischer worden gesteld. De kleine stapjes die bereikt zijn moeten worden gezien als een belofte, niet om alsnog de ambitieuze doelen te halen maar om MRL te laten ontwikkelen tot een voorbeeld in de sector. Door gewoon te *zijn* en de sekswerkers het gevoel te geven gezien en gehoord te worden wordt stapje voor stapje gewerkt aan hun empowerment en het creëren van een voorbeeld bordeel op de Wallen dat als een olievlek zou kunnen werken. Als ook in andere bordelen sekswerkers zich gehoord en gezien worden,

[40] Raad van state, 29 augustus 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2856
[41] Mondelinge informatie Team Burgwallen.
[42] https://www.amsterdam.nl/zorg-ondersteuning/prostitutie/handhavingsstrategie/
[43] Mondelinge informatie HVO-Querido, Start Foundation, Rabobank Amsterdam, Rabo Foundation.

CONCEPT

verbetert dat op den duur hun positie. Maar je moet geduld hebben. En dit geeft geen enkele garantie.

.

5. **Welke andere scenario's zijn denkbaar voor een 'raambordeel in zelfbeheer' zoals My Red Light?**

In feite moet de gedachte van MRL als een 'raambordeel in zelfbeheer' worden losgelaten. Verder dan een raambordeel waarbij sekswerkers inspraak hebben en een langzame weg wordt afgelegd richting empowerment en normalisering van sekswerk is niet realistisch. In het geval echter een groep sekswerkers de gemeente zou benaderen om gezamenlijk een raamprostitutiebedrijf op te richten met een goed bedrijfsplan dan zou de gemeente er goed aan doen dit verzoek uiterst welwillend te behandelen.

**Mogelijke toekomstscenario's voor MRL**

1. De gemeente doet niets. De RvT zal gelet op hun schrijven van 3 september 2018 aan de burgemeester terugtreden. Dat zal voor MRL een probleem opleveren, het zal lastig zijn om een nieuwe RvT te vinden die ook het vertrouwen van de geldschieters zal genieten en zal naar alle waarschijnlijkheid leiden tot het einde van het experiment. Stichting Vastgoed MRL zal de panden terug verkopen aan de gemeente en naar alle waarschijnlijkheid zal de gemeente de panden verkopen aan een andere exploitant. Het risico voor de gemeente ligt hier dat enerzijds het verwijt gemaakt kan worden dat de gemeente niet stevig genoeg optreedt door de dwangsom niet te verbeuren en anderzijds dat zij het experiment geen kans geeft. In feite een halfslachtige houding.
2. De gemeente verbeurt de dwangsom en spreekt MRL aan op hun meldcode. Dit zal hetzelfde gevolg hebben als onder 1. Het verwijt hier zal met name zijn dat de gemeente het experiment geen kans geeft en ook dat slordig is omgegaan met gemeenschapsgeld. In alle scenario's overigens zal de gemeente het verwijt krijgen dat gelet op de informatie die voorhanden was, het Haalbaarheidsonderzoek en het verslag van de Dwarskijksessies, de gemeente nooit aan dit experiment had moeten beginnen.
3. De gemeente zegt B. Dit is het meest ingewikkelde scenario. Ik zal uiteenzetten waarom ik denk dat dit het beste scenario is, de voorwaarden waaronder dit naar mijn mening zou moeten/kunnen weergeven en de te verwachten problemen zo goed mogelijk in kaart brengen. Vooropgesteld, ik denk dat de gemeente hier nooit aan had moeten beginnen, maar dat is wel gebeurd en daarbij zijn ook andere stakeholders betrokken, hebben commitment getoond en van de gemeente mag verwacht worden dat zij datzelfde commitment laat zien. Ook zijn verwachtingen gewekt bij sekswerkers.

   *Waarom scenario 3?*

   - De gemeente heeft oprecht gewild de omstandigheden van sekswerkers te verbeteren en daarmee uitvoering willen geven aan het nevendoel van de opheffing van het bordeelverbod. Die wens zal niet zijn veranderd, maar een dergelijke verbetering gaat heel langzaam.
   - Er zijn stapjes gezet. Bijvoorbeeld de opleiding tot beheerder. Sekswerkers bij MRL voelen zich gehoord. Er zijn ideeën bij het bestuur die tot verdere verbetering kunnen leiden. Het is zonde van alle tijd en energie en goodwill die hierin is gaan zitten om na anderhalf jaar de stekker, al dan niet actief, eruit te trekken. Daarmee toon je ook geen respect voor sekswerkers en is in feite de situatie slechter dan voor de start.
   - De gemeente heeft veel te abrupt afstand genomen van MRL en daarmee ook zelf een rol gespeeld in het ontstaan van de problemen.

   *Hoe?*

CONCEPT

- De gemeente moet een grotere rol gaan spelen. MRL is mogelijk gemaakt door een conglomeraat van de gemeente, Start Foundation en Rabobank. Deze drie partners zouden gezamenlijk, nadrukkelijker en op voldoende hoog niveau moeten opereren om het experiment een kans te geven. In welke vorm dat moet zal gezamenlijk moeten worden besloten.
- De veiligheid moet beter gegarandeerd. Dat betekent dat een stevig gesprek moet plaatsvinden met het bestuur en hun meldcode met onmiddellijke ingang van tafel moet. Het niet melden is het grootste risico voor mogelijke slachtoffers mensenhandel en voor alle betrokkenen. Dit is niet onderhandelbaar.
- De doelen moeten bijgesteld en de gedachte aan zelfbeheer in dit experiment moet worden verlaten.
- Er moet een regelmatig overleg komen met de zorg, de gemeente en het team Burgwallen op operationeel niveau.
- Het bestuur moet zich meer concentreren op innovatie en daarom moet er iemand naast het bestuur worden gezet.
- Om deze laatste twee punten te effectueren moet de rol van het bestuur heroverwogen. En er moet fors ingezet worden op verbetering van de relatie. Daar zal hulp bij nodig zijn. Dit bestuur heeft nogal wat schepen verbrand maar tegelijkertijd ook wat neergezet. Juist de aandacht die MRL laat zien voor sekswerkers kan helpen situaties als slachtofferschap mensenhandel eerder te signaleren.
- De gemeente betracht meer transparantie bij de screening van beheerders.
- Het is de vraag of als bovengenoemd conglomeraat zich nadrukkelijker zal manifesteren er nog behoefte zal zijn aan een RvT. Dit zou bij een eventuele statutenwijziging kunnen worden meegenomen.
- De dwangsom niet verbeuren, met andere woorden met een schone lei beginnen.

*Waarom niet?*

- De kans bestaat dat de gemeente zal worden neergezet als bordeelhouder. Door de constructie aan de voorkant heeft de gemeente daarmee zelf de eerste stap gezet. Dit is slechts B, A is al gezegd.
- Dit kan kwaad bloed zetten bij de andere exploitanten. Zeker. Maar het laat ook zien dat het de gemeente ernst is zich innovatief met de raamprostitutie te bemoeien. Ik geef hieronder een aantal extra aanbevelingen die in feite buiten mijn opdracht vallen maar in het onderzoek steeds naar voren kwamen. Zij zijn geen voorwaarde voor het welslagen van scenario 3 maar opvolging zou ook voor het hele gebied en dus ook voor andere exploitanten een verbetering betekenen.
- De dubbele pet van toezichthouder, vergunningverlener en handhaver verhoudt zich niet met bemoeienis met de exploitatie. Dat is zeker waar. Dat is ook de reden dat ik suggereer dit op een voldoende hoog niveau te doen zodat op operationeel vlak die rollen niet behoeven te worden vermengd. Het blijft zeker ingewikkeld.
- Amsterdam wordt internationaal de risee als bordeelhouder. Die kans bestaat. Reeds nu is in het overgrote deel van de wereld het Nederlandse prostitutiebeleid een doorn in veler oog. Stap A toonde lef om te proberen de omstandigheden van sekswerkers te verbeteren, en die stap is al genomen. Sterker nog ook het ministerie van toen VenJ heeft dit gesubsidieerd.
- De huurders bij MRL zijn voornamelijk Bulgaarse vrouwen, de klanten lang niet altijd Nederlands. Is dit de doelgroep waar overheidsgeld heen moet? Daarop zou ik zeggen: de nationaliteit is irrelevant, het gaat erom een algehele wending ten goede in de raamprostitutie te realiseren. Zit deze groep te wachten op taalcursussen en is er bereidheid actief te participeren? Nog niet echt, zij zijn vooral geïnteresseerd in

CONCEPT

een goede en schone werkplek. Niettemin was het animo om mee te praten opvallend groot.

- Het is niet alleen aan de gemeente om scenario 3 te effectueren. Dat klopt. Als Start Foundation en Rabobank afhaken dan zal dit scenario niet lukken. Ook het wijzigen van de statuten is niet aan de gemeente. Het is aan de gemeente om als zij dit wil de partners te overtuigen.

**Overige Aanbevelingen**

***APV***

Onderzoek de mogelijkheden voor het creëren van een hybride prostitutievorm waarbij sekswerkers klanten via internet werven en een veilige werkplek kunnen huren in een raamprostitutiebedrijf. Dit zou een veilige werkplek kunnen betekenen, de populatie huurders gevarieerder maken en ook een bijdrage kunnen leveren aan een modernisering van het gebied.

**Meldingsbereidheid**

Investeer in het vergroten van de meldingsbereidheid binnen het raamprostitutiegebied.

**Omgeving**

Plaats borden die aangeven dat het nemen van foto's is verboden en handhaaf daarop.

**Tot slot**

Het is geen eenvoudige weg om scenario 3 te kiezen. Tijdens mijn onderzoek viel mij op hoe betrokken allen die ik sprak waren, ook diegenen die aanvankelijk geen voorstander waren, om het experiment te laten slagen. Vrijwel eensgezind zagen zij dat de doelen niet haalbaar waren, dat de relaties tussen de stakeholders onvoldoende waren, dat van een coöperatie geen spraken was, en dat het experiment eigenlijk onvoldoende gestut was in onderzoek en toch was er een wil om de schouders er nog een keer onder te zetten om alsnog, zij het op een minder ambitieus niveau, van het experiment een succes te maken. Dat is ook Amsterdam.

CONCEPT

**Geraadpleegde bronnen t.b.v. onderzoek naar My Red Light**


Aanbiedingsbrief burgemeester aan raadscommissie - *bestuurlijke monitor programma prostitutie 2017*
Akte van oprichting stichting My Red Light, Loyens en Loeff
Beantwoording schriftelijke vragen Hammelburg Ernsting Temmink en Simons *dreigende sluiting raambordeel My Red Light* april 2018
Bedrijfsplan stichting My Red Light
Brief lid raad van toezicht My Red Light aan wnd. burgemeester Van Aartsen 3 juli 2018
Brief raad van toezicht My Red Light aan burgemeester Halsema inzake *verzoek tot onderhoud 3 september 2018*
Daalder, A.L. (2002). *Het bordeelverbod opgeheven*. Den Haag: WODC
Prof.mr C.E.Dettmeijer-Vermeulen, *oratie bij aanvaarding Cleveringaleerstoel*, Leiden 26 november 2018
Gemeente Amsterdam (2015): *Project Eigen Raam, haalbaarheidsonderzoek*
Gemeente Amsterdam (2015): *Verslag dwarskijksessie eigen Raam*
Gemeente Amsterdam: *Besluit verlenen vergunning*
Gemeente Amsterdam: *Bestuurlijke monitor programma prostitutie 2017* inclusief bijlage bij de bestuurlijke monitor programma prostitutie 2017
Gemeente Amsterdam: handhavingsstrategie plaatsgebonden prostitutiebedrijven via https://www.amsterdam.nl/zorg-ondersteuning/prostitutie/handhavingsstrategie/
Gemeente Amsterdam: prostitutiehoofdstuk Algemene Plaatselijke Verordening via https://www.amsterdam.nl/zorg-ondersteuning/prostitutie/vastgestelde-apv/
Gespreksverslag burgemeester – raad van toezicht 14 september 2018
Handelingen II 2015/16, 97, item 15, p. 17 e.v.
Kamerstukken II 2009/2010, 32 211, *Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche*
Kamerstukken II, 2014/15, 33885, *de Novelle*
Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2007). *Mensenhandel - Vijfde rapportage van de Nationaal Rapporteur*. Den Haag: BNRM.
Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2016), *Prostitutie en mensenhandel*. Den Haag: BNRM
Nota van beantwoording inspraak prostitutiebeleid via https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/533994/06nota_van_beantwoording_inspraak_prostitutiebeleid_2.pdf
Notitie raad van bestuur My Red Light: *Concepttekst voorstel aanpassing meldcode vermoeden dwang/mensenhandel* 15 september 2018
Notitie raad van toezicht: *negatieve ontwikkelingen My Red Light* 9 september 2018
Notitie samenvatting My Red Light 21 september 2018
Notitie staf burgemeester (december 2017): *Voortgang My Red Light*
Notitie staf burgemeester (januari 2017): *Aanvraag exploitatievergunning My Red Light*
Raadsbrief m.b.t. de panden van My Red Light 23 mei 2017
Raadsbrief opening My Red Light 11 mei 2017
Regioplan (juli 2018): *Tussenrapportage monitor My Red Light: voortgang, eerste indrukken en de toekomst*. Amsterdam: Regioplan
Rekenkamer Amsterdam (2018): *Project 1012 onderzoeksrapport* via https://publicaties.rekenkamer.amsterdam.nl/project-1012-onderzoeksrapport/
Uitspraak Raad van State inzake de prostitutiebepalingen uit de Amsterdamse APV: 29 augustus 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2856
*Schone Schijn: De signalering van mensenhandel in de vergunde prostitutiesector*, KLPD, Dienst Nationale Recherche, juli 2018
Soa Aids Nederland, Aidsfonds & PROUD (2018): *Sekswerk en geweld in Nederland* via


CONCEPT

https://www.soaaids.nl/nl/item/news-public-prof/veel-geweld-tegen-nederlandse-sekswerkers

Statuten stichting My Red Light (2015)

Internet:

https://www.facebook.com/justine.leclercq.58/videos/1895170670543924/?q=marcel%20heyman

https://www.vn.nl/my-red-light/

https://www.facebook.com/Annemarie-van-Gaal-De-Columns-650199388478398/

https://www.ad.nl/utrecht/wat-is-er-met-de-vrouwen-van-het-zandpad-en-hun-klanten-gebeurd~a594f637/

www.wijzijnproud.nl

https://www.trouw.nl/home/prostitutiebeleid-nieuw-zeeland-is-wel-effectief~acf5284d/

https://www.trouw.nl/home/nieuw-zeeland-is-geen-prostitutie-succes~a64a104e/

https://www.vrouwenrecht.nl/2016/05/26/brief-aan-tweede-kamer-over-het-wetsvoorstel-regulering-prostitutie-26-mei-2016/

https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34193-5.html

Gewijzigde veldcode

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Gewijzigde veldcode

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Gewijzigde veldcode

Gewijzigde veldcode

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

Met opmaak: Engels (Verenigde Staten)

CONCEPT

BIJLAGE 1

Overzicht respondenten

| | |
|---|---|
| Gemeente Amsterdam | Bestuurlijk team prostitutie |
| Gemeente Amsterdam | Programma prostitutie |
| Gemeente Amsterdam | Dienst juridische zaken |
| Universiteit van Amsterdam | |
| Non Nobis | |
| P&G292 | |
| My Red Light | Raad van bestuur |
| My Red Light | Raad van toezicht |
| Exploitant raamprostitutiebedrijf | |
| PROUD | |
| HVO-Querido | |
| Startfoundation | |
| Rabobank | |
| Rabo Foundation | - |
| Freelance onderzoeker sekswerk | |
| Politie | AVIM |
| Politie | Wijkteam Burgwallen |

CONCEPT